

ТАЛАНТ, ЕНЕРГІЯ ТА СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ

до 70-річчя академіка НАН України Б.В. Буркинського

З листопада 2012 – сімдесят років видатному вченому в галузі сталого розвитку, економіки промисловості, природокористування, реструктуризації господарських комплексів і регіональної економіки, видатному організатору науки, директору Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, заслуженому діячу науки і техніки України, лауреату Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреату премії НАН України ім. М.Г. Туган-Барановського, академіку НАН України, доктору економічних наук, професору Борису Володимировичу Буркинському

Борис Володимирович розпочав свою наукову діяльність у 1967 після закінчення Одеського технологічного інституту ім. Ломоносова і служби в армії. У 1970 році прийшов у систему Національної академії наук України, і все його подальше творче життя пов'язане із заснованим у тому ж році Одеським відділенням Інституту економіки Академії наук УРСР, яке в 1991 році було реорганізовано в Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, де він пройшов шлях від старшого інженера до керівника Одеського відділення і директора Інституту.

У 1975 році Б.В.Буркинський захистив кандидатську дисертацію, а в 1989 – докторську. У 1992 році йому присвоєно вчене звання професор, з 1995 Борис Володимирович – член-кореспондент НАН України. У 1997 році отримує звання «Заслужений діяч науки і техніки України». З 2003 Б.В. Буркинський – академік НАН України, і в тому ж році він став лауреатом Державної премії в галузі науки і техніки. У 2005 – Лауреат премії НАН України ім. М.Г. Туган-Барановського.

Борис Володимирович нагороджений орденами «За заслуги» III (2002) і II ступенів (2008), почесним нагрудним знаком «Петра Могили» МОН України (2007), Подякою Кабінету Міністрів України, нагрудним знаком Мінекономіки України «За сумлінну працю» I ступеня, знаком НАН України «За підготовку наукової зміни», двома медалями СРСР і багатьма почесними грамотами й дипломами.

На сьогодні ним опубліковано понад 300 наукових робіт, у тому числі 40 монографій. Коло його наукових інтересів надзвичайно широке і охоплює найактуальніші проблеми сучасної економічної науки: від завдань інституційної економіки до проблем загальносистемної інтеграції економіки, екології та соціального розвитку.

Фундаментальні наукові дослідження Б.В.Буркинського в період формування національної ринкової економіки присвячені: розвитку теорії й методології реструктуризації господарських комплексів, раціональному функціонуванню господарських структур в умовах ринкових відносин, особливостям економічної модернізації та трансформації моделей функціонування підприємств; формуванню механізмів інституційних перетворень в економіці; становленню інноваційно-інвестиційної політики в регіоні та оцінці ефективності інноваційних процесів; теорії та методології розвитку конкуренції та підприємництва;

стратегії та механізмів зміцнення виробничого, соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу Українського Причорномор'я.

Борис Буркинський один із перших розпочав дослідження інтеграційних форм відкритої економіки. Під його керівництвом було розроблено й запропоновано уряду ряд законопроектів щодо створення спеціальних (вільних) економічних зон із урахуванням специфіки соціально-економічних умов України, доведено їх дієвість у залученні внутрішніх інвестиційних і фінансових ресурсів та активізації підприємницької діяльності для сталого розвитку депресивних територій.

Широко відомими стали його роботи щодо становлення інституційних засад сучасної національної морської політики України, розвитку її торговельного судноплавства, функціонування морських портів та особливостей їх приватизації. Під його керівництвом розроблена «Морська доктрина України» та обґрунтовано пропозиції щодо створення першого в державі міжнародного реєстру суден України.

Науковим працям Б.В.Буркинського притаманний широкий діапазон дослідження проблем інноваційної економіки з урахуванням специфіки Причорноморського регіону України. Він очолює розробку Концепції розвитку підприємництва в регіонах України як цілісної системи взаємодії влади та підприємництва. Разом із вченими

Інституту було доведено, що в умовах депресивного стану економіки чинником, стримуючим розвиток малого підприємництва, є обмежений попит населення через низькі доходи, а також через те, що він значною мірою зорієнтований на імпортні товари. Це обертається неефективним попитом, який визначає частку внутрішнього ринку й низькі темпи зростання інвестицій, а вони призводять до низької ефективності виробництва, низької прибутковості і є слабким стимулом до зростання виробництва. Обґрунтовано необхідність державної ініціативи стосовно системи заходів щодо стимулювання розвитку малого бізнесу в реальному секторі економіки.

Під керівництвом Бориса Володимировича розроблено концепцію формування регіональних виробничо-логістичних комплексів. Значний народногосподарський ефект мають розробки, пов'язані з функціонуванням і регулюванням товарних ринків як однієї зі складових Стратегії економічного зростання. Ці дослідження дали можливість спеціалістам Інституту обґрунтувати доцільність ініціювання розробки КМУ Цільової державної програми створення мережі оптових ринків сільськогосподарської продукції.

Важливі результати були одержані Б.В.Буркинським у дослідженні стратегічних аспектів макроструктурних зрушень в економіці Українського Причорномор'я, де перевага має надаватися першочерговому розвитку сфер із швидким економічним оборотом, найвищими доходами й можливостями для нагромаджень, диверсифікації капіталу у сфері з найвищою віддачею інвестицій та поточних витрат, випуску конкурентоспроможних товарів та послуг, випереджаючому розвитку АПК.

Дослідження регіональної конкурентоспроможності були використані при розробці проекту програми розвитку морегосподарського комплексу Одеської області та у Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області до 2015 року.

Академік Б.В.Буркинський зробив вагомий внесок у розвиток наукових засад політики інституційно-організаційних перетворень і формування економічних відносин у сфері природокористування, забезпечення екологічної безпеки і сталого розвитку. Опублікована в 1999 році Борисом Володимировичем спільно з В.М.Степановим і С.К.Харічковим монографія «Природопользование: основы экономико-экологической теории» запропонувала нові фундаментальні основи ефективного природокористування й забезпечення ресурсно-екологічної безпеки і стала класикою екологічної економіки. Національна академія наук України високо оцінила доробок цих учених у теорію та методологію екологічної безпеки й раціонального природокористування, і у 2005 році за цикл наукових праць «Екологізація регіонального розвитку» Б.В.Буркинському із співавторами було присуджено премію НАН України ім. М.І.Туган-Барановського.

Під його керівництвом в Інституті проведено комплекс досліджень і розроблено «Екологічну доктрину м. Одеси» та концепцію екологічної безпеки в регіональному аспекті.

Особливо треба підкреслити вклад Б.В.Буркинського у формування системних рішень щодо ресурсно-екологічної безпеки морегосподарської діяльності як важливої складової національної безпеки України. Разом із колегами він також запропонував Концепцію інтегрованого управління використанням ресурсів і забезпечення екологічної безпеки в басейні Азовського моря в економічних інтересах України та Російської Федерації.

Разом з науковцями Інституту розроблено системне забезпечення антикризових управлінських рішень у сфері використання ресурсів екологічно депресивних територій, зокрема формування антикризових заходів щодо управління економіко-екологічною безпекою загрозливих морегосподарських об'єктів у Придніп'янському регіоні (на прикладі загроз

будівництва нафтового терміналу в Джурджулештах) та реабілітації кризових природно-господарських систем (на прикладі водосховища Сасик і території Татарбунарського району Одеської області). Обґрунтовано стратегічні напрями соціально-економічного розвитку Українського Придніп'я, що знайшло своє відображення в «Державній Програмі комплексного розвитку Українського Придніп'я на 2004-2011 роки». У рамках координації робіт з виконання цієї Програми Б.В.Буркинський проводить велику роботу з експертно-аналітичної оцінки та обґрунтування доцільності майбутньої господарської діяльності та режиму використання лиману Сасик на півдні Одещини.

Як член бюро Наукової ради НАН України з проблем навколишнього середовища і сталого розвитку він активно проводив академічну позицію щодо збалансованого зростання на ряді міжнародних конференцій, присвячених охороні довкілля.

За ініціативою академіка Б.В.Буркинського Національна академія наук України запропонувала на вищій державній рівень Концепцію впровадження екологічно чистого виробництва в Україні. Під його керівництвом і за безпосередньої участі було розроблено проект відповідної програми. У цьому ж контексті опрацьовується можливість застосування кластерного підходу до виробництва органічно чистої продукції на півдні України. У своїх роботах Б.В.Буркинський обґрунтовує необхідність формування системи екоінноваційного розвитку в стратегії соціально-економічного поступу держави та її регіонів.

За підтримки ЮНЕП вперше в Україні під керівництвом Бориса Володимировича розроблено регіональну Стратегію «зеленого» розвитку Одеської області.

Монографічним виданням та науковим працям під редакцією Бориса Володимировича притаманні багатогранність, системний аналіз й методи ситуативного моделювання. Найбільш значущими серед опублікованих робіт є: «Научные основы организации обслуживания производства в судостроении» (1980); «Планирование повышения уровня обслуживания производства» (1985); «Экономические проблемы природопользования» (1995); «Природопользование: основы экономико-экологической теории» (1999); «Трансформация моделей развития предприятия» (2001); «Экологизация политики регионального развития» (2001); «Индустриальная экономика: теория, фирма, регион» (2002); «Маркетинг предприятий пищевой промышленности» (2002); «Политика мобилизации интегрального ресурса региона» (2002); «Активизация инвестиционной деятельности в регионе» (2003); «Экономико-экологические основы регионального природопользования и развития» (2005); «Инновационная стратегия у социально-экономическому розвитку регіону» (2007); «Економічне оновлення регіону: аналіз ситуацій та рішення» (2008); «Стратегія розвитку

промислового комплексу регіону (орієнтири, ресурси, обмеження)» (2008); «Интегрированное управление ресурсами и безопасностью в бассейне Азовского моря» (2010); «Антикризисное управление морским природопользованием (теоретико-методологические и прикладные аспекты исследований)» (2010); «Соціально-економічний розвиток регіонів Українського Причорномор'я: теорія, методологія, практика» (2010); «Зелена» економіка кризів призму трансформаційних зрушень в Україні» (2011); «Зеленая» стратегия региона» (2011) та ін.

Б.В.Буркинський як керівник потужної академічної установи є безпосереднім ініціатором створення ряду нових наукових напрямів, що нині плідно працюють в Інституті.

Особливу увагу академік Буркинський приділяє роботі над стратегічними документами щодо забезпечення економічного зростання України та Українського Причорномор'я. Останнім часом він очолював розробку: «Концепції формування підприємництва», «Концепції Державної морської політики України», «Стратегії сталого розвитку України», «Національної концепції впровадження та розвитку екологічно чистого виробництва в Україні» тощо. Він є одним з авторів Стратегії економічного та соціального розвитку України на 2004-2015 роки «Шляхом європейської інтеграції» та «Програми комплексного розвитку Українського Придніав'я на 2004-2011 роки», проекту Національної програми досліджень і використання ресурсів Азово-Чорноморського басейну, інших районів Світового океану на 2009-2034 роки.

Важливу роль Борис Володимирович приділяє вихованню наукових кадрів, він очолює в інституті спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських та докторських дисертацій з економіки. За роки плідної творчої праці підготовлено чимало талановитих учених та керівників різного рівня. Серед його учнів понад 50 кандидатів та докторів наук. У центрі його уваги постійно знаходяться питання інтеграції академічної науки та вузівської освіти. В Інституті, починаючи з 2004 року, за ініціативи Бориса Володимировича розпочалося створення науково-навчальних комплексів та філій кафедр економічного профілю спільно з провідними ВНЗ Південного регіону. Нині в Інституті працює п'ять таких комплексів та дев'ять спеціалізованих кафедр, де цілеспрямовано ведеться підготовка висококваліфікованих наукових кадрів, у тому числі для набору в аспірантуру. З 2005 року Борис Володимирович є завідувачем кафедри економіки природокористування в Одеському державному екологічному університеті.

Свою наукову та науково-педагогічну роботу Б.В.Буркинський гармонійно поєднує з науково-організаційною діяльністю в Президії НАН України. Він очолює комісію при Президії НАН України з проблем Дунайського біосферного заповідника та перспектив будівництва судноплавного шляху р. Дунай-Чорне море, а також Міжвідомчу комісію

з питань доцільності та наслідків ліквідації дамби на о. Сасик; входить до складу Координаційної ради зі сталого розвитку, а також був співкоординатором роботи VII робочої групи «Регіональна екологічна політика в системі сталого розвитку» Наукової ради при Президії НАН України із соціально-економічних проблем регіональної політики.

Б.В.Буркинський є науковим консультантом та експертом вищих органів законодавчої та виконавчої влади, зокрема: позаштатним консультантом Комітету Верховної Ради України з питань промисловості та регуляторної політики і підприємництва, а також позаштатним консультантом Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, радником Міністерства економіки України. Входить до складу робочої групи при Кабінеті Міністрів України з підготовки проектів нормативних актів з питань правового регулювання діяльності морського транспорту, міжвідомчої робочої групи при Міністерстві екології та природних ресурсів України щодо розробки «Комплексної програми Українсько-Російського співробітництва в сфері захисту природного середовища Азово-Чорноморського басейну, р. Дніпро та трансдонних водотоків», робочої групи з питань міжнародних екологічних угод проекту екологічної політики і технологій, що виконується за підтримки Агенції Міжнародного розвитку США. Б.В.Буркинський брав участь у підготовці пропозицій для включення в щорічне Послання Президента України Верховній Раді України щодо стратегічних завдань сучасної транспортної політики України.

Академік Буркинський – головний редактор журналу «Економічні інновації» – ІПРЕЕД НАН України та «Економіка харчової промисловості»; заступник головного редактора збірника наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту, серія «Економіка і управління»; член науково-редакційної ради Науково-практичного журналу «Економіка промисловості» – ІЕП НАН України (Донецьк); журналу «Регіональна економіка» – ІРД НАН України (Львів). Борис Володимирович активно пропагує досягнення українських учених-економістів у засобах масової інформації, на форумах та з'їздах різних рівнів як в Україні, так і за її межами. Він є організатором і учасником багатьох наукових конференцій і семінарів, присвячених, зокрема, проблемам екологізації регіонального соціально-економічного розвитку.

Борис Володимирович користується заслуженим авторитетом та повагою серед наукової спільноти. Має численні наукові зв'язки і співпрацює з ученими США, Угорщини, Польщі, Білорусі, Молдови, Росії та інших країн світу, а також є членом багатьох міжнародних і національних наукових товариств, комісій, входить до складу секції Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки та Міжвідомчої ради з координації фундаментальних досліджень.

За видатні наукові й науково-організаційні досягнення академік Буркинський удостоєний високих державних нагород.

Наукова громадськість, колеги, учні, друзі щиро вітають Бориса Володимировича з ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, нових наукових звершень, творчого натхнення, невичерпної енергії, здійснення задумів і планів в ім'я розвитку вітчизняної науки та процвітання України.

Сергій ХАРИЧКОВ,
д.е.н., професор, заступник директора
з наукової роботи ІПРЕЕД НАН України, Одеса

Ніна ХУМАРОВА,
д.е.н., вчений секретар ІПРЕЕД НАН України, Одеса